

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.06.1998, sp. zn. 3 Cdon 117/96, ECLI:CZ:NS:1998:3.CDON.117.1996.1

Číslo: 27/1999

Právní věta: Dovolací soud není oprávněn přezkoumat věcnou správnost výroku rozsudku odvolacího soudu, proti němuž není dovolání přípustné, i když z pohledu ustanovení § 242 odst. 2 písm. d) o. s. ř. jde o spor, v němž určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu. Propojení výroku odvolacího soudu, proti němuž dovolání přípustné je, s výrokem, který není přípustno zkoumat, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, jehož sepětí se zkoumaným výrokem vymezuje ustanovení § 242 odst. 2 o. s. ř. Ustanovení § 705 odst. 3 o. z. patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Jestliže soud při rozhodování o dalším nájmu bytu podle ustanovení § 705 odst. 3 o. z. z předem neomezeného okruhu okolností vymezí v konkrétní věci ta hlediska, jež považuje za podstatná, vyloží, kterým hlediskům dal přednost a proč, pak námitka, že soud do svých úvah některá z hledisek pro věc významných nezahrnul, případně, že nesprávně zhodnotil význam hledisek ve věci zkoumaných, je kritikou nesprávného právního posouzení věci, nikoli nedostatečnosti (nepodloženosti) skutkových závěrů. Okolnost, který z rozvedených manželů - společných nájemců družstevního bytu a členů družstva byt ke dni rozhodnutí soudu užívá, je sice jedním z hledisek, k nimž přihlíží při rozhodování o dalším nájmu bytu (§ 705 odst. 3 o. z.), zásadní význam po stránce právní však nemá. Samo o sobě lze toto hledisko mít u družstevních bytů za jedno z méně významných.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.06.1998

Spisová značka: 3 Cdon 117/96

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Byt, Dovolání, Hospodaření s byty

Předpisy: 40/1964 Sb. § 705 odst. 3 99/1963 Sb. § 242 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem z 11. 5. 1994 Okresní soud v Náchodě zrušil právo společného nájmu účastníků k družstevnímu bytu o kuchyni a pěti pokojích v 8. podlaží domu čp. 98 v N. a určil, že byt bude nadále užívat žalovaný, jako jediný člen Stavebního bytového družstva v N. Dále soud uložil žalobkyni byt

vyklidit a vyklizený předat žalovanému do patnácti dnů po zajištění náhradního bytu. Soud prvního stupně měl za splněny podmínky postupu podle ustanovení § 705 odst. 2 a 3 občanského zákoníku, neboť účastníci získali byt za trvání manželství a stali se tedy společnými nájemci bytu. To, že členský podíl (nebo jeho část) hradili rodiče žalobkyně, nepovažoval (jako kritérium zásluhovosti při získání bytu) pro posouzení otázky dalšího nájmu bytu za rozhodující, s poukazem na značný časový odstup a dlouhodobé společné hospodaření účastníků. Účastníci jako společní nájemci mají rovnoprávné postavení a stejné zájmy, takže - uvedl soud - nezbylo, než celou situaci posuzovat s ohledem na aktuální stav. Odchod žalobkyně ze společné domácnosti mohl podle soudu být (při předchozích neshodách účastníků) motivován obavami z chování žalovaného a byt žalobkyně udržuje známost s jiným mužem, s nímž společně hospodář a v jehož rodinném domku bydlí, je její bydlení zde odvozováno pouze od souhlasu jmenovaného, takže právo bydlení má dosud zachováno ve sporném bytě. Ve prospěch žalovaného soud ovšem zohlednil, že již v době, kdy opouštěla domácnost, žalobkyně zmíněnou známost udržovala a že chce (podle vlastního vyjádření) byt získat zejména pro své syny. Soud též vzal v úvahu, že byt vyhovuje zhoršenému zdravotnímu stavu žalovaného, pro který by také bylo obtížnější zajistit žalovanému (oproti žalobkyni) vhodný náhradní byt; proto jej po zrušení práva společného nájmu určil výlučným nájemcem. Povinnost žalované byt vyklidit vázal na zajištění náhradního bytu, neboť rozhodnutí o vyklizení po zajištění náhradního ubytování by podle soudu bylo v rozporu s morálkou (§ 3 o. z.).

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem z 24. 2. 1995 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že právo společného nájmu účastníků k bytu zrušil a určil, že byt bude nadále jako nájemkyně a členka družstva užívat žalobkyně. Žalovaného zavázal byt vyklidit a vyklizený předat žalobkyni do patnácti dnů po zajištění náhradního bytu. Odvolací soud poté, co doplnil dokazování některými listinnými důkazy a opětovně vyslechl účastníky, uvedl, že zákon (v ustanovení § 705 odst. 3 o. z.) preferuje zájmy nezletilých dětí a stanovisko pronajímatele jako hlediska, k nimž soud (oproti jiným hlediskům) musí přihlédnout vždy. Na druhé straně však není vyloučeno, aby bylo přihlédnuto i k dalším skutečnostem, jež v konkrétním případě mohou hlediska vymezená v zákoně významově převážet. V situaci, kdy po rozvodu ani jeden z účastníků nezletilé děti nevychová a ze stanoviska družstva vyplývá, že pro ně jsou přijatelní oba účastníci, však odvolací soud přikládá význam tomu, že žalobkyně zajišťuje bytovou potřebu i pro zletilého syna účastníků, jehož vztahy s žalovaným jsou narušeny. Ve prospěch žalobkyně svědčí, že byla členkou družstva ještě před uzavřením manželství a že členský podíl v družstvu splatili její rodiče, neboť zásluhy o získání bytu mají vždy svůj význam, který u družstevních bytů vzrůstá. Právo nájmu bytu je neoddělitelné od členství v družstvu, které má svou majetkovou hodnotu; jestliže byly použity na získání podílu v družstvu prostředky jednoho z manželů, je nutné k této skutečnosti přihlédnout, a to zvláště v současné době, kdy lze transformovat právo nájmu k družstevnímu bytu na vlastnictví (za nikoli tržní cenu bytu).

Uvedené skutečnosti podle odvolacího soudu převážily to, že žalovaný trpí vážným onemocněním a že žalobkyně žije ve společné domácnosti s jiným mužem, když tento partnerský vztah jí nezajišťuje bydlení trvalého charakteru a jedním z hlavních důvodů, pro který opustila domácnost s žalovaným, byly vážné konflikty účastníků související s rozvodovým řízením. Onemocnění žalovaného podle názoru soudu nevylučuje, aby jeho bytová potřeba byla uspokojena jiným bytem, když spoluvlastnický podíl žalobkyně na nemovitosti v K. (ve výši jedné ideální poloviny) není schopen zajistit její bytové potřeby (navíc jde o rekreační chalupu v místě, kde žalobkyně nemá možnost získat zaměstnání v takové vzdálenosti a takového charakteru jako v Č. S.). Proto určil výlučnou nájemkyní bytu a členkou družstva žalobkyni a povinnost žalovaného byt vyklidit vázal ve smyslu ustanovení § 712 odst. 2 o. z. na zajištění náhradního bytu.

Pravomocný rozsudek odvolacího soudu napadl žalovaný dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 238 odst. 1 občanského soudního řádu ve znění do 31. 12. 1995 a které odůvodňuje tím,

že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241 odst. 2 písm. d/ o. s. ř.). Dovolatel především poukazuje na to, že soudkyně, která ve věci rozhodovala v prvním stupni, vedla i rozvodové řízení účastníků a měla tudíž dostatek informací a dokladů potřebných pro rozhodnutí. Není pravdou (uvádí se dále v dovolání), že by žalovaný "vyšťval" žalobkyni z bytu, když ta naopak navázala známost s jiným mužem nejméně rok před podáním návrhu na rozvod a po podání onoho návrhu se k tomuto muži odstěhovala. Tvrzení žalobkyně o fyzickém napadání hodnotí dovolatel jako nepravdivé a ryze účelové, s tím, že toto jeho hodnocení bylo potvrzeno i zprávou Policie ČR v N. Popírá též, že by provozoval diskotéky. Dále dovolatel uváděl, že žalobkyně se ve svůj prospěch nemůže dovolávat toho, že zletilý syn J. žije s ní, neboť tuto situaci sama vyvolala. Tvrdí rovněž, že žalobkyně syna proti němu v současné době záměrně ovlivňuje, že tato synovu bytovou potřebu nezajišťuje a on že synům bydlení v bytě neznemožňuje; naopak, činí vše pro normalizaci vzájemných vztahů a pro své zdravotní důvody by uvítal, kdyby v bytě nežil sám.

K zásluhovosti žalobkyně o získání bytu pak dovolatel namítal, že toto kritérium je oslabeno již tím, že byt není původním bytem účastníků, nýbrž bytem směněným v roce 1981; tuto výměnu obstarával žalovaný a doplatek členského podílu byl financován ze společných prostředků účastníků. Připomíná opakované prohlášení žalobkyně, že byt nepožaduje pro sebe, ale pro syna, jakož i to, že žalobkyně v bytě již tři roky nebydlí, a ztotožňuje se se závěrem soudu prvního stupně, že pro časový odstup a déle trvající bezpodílové spoluvlastnictví není rozhodující, kdo z účastníků se o získání bytu zasloužil více. Upozorňuje, že má známost s J. Š., rozvedenou bezdětnou ženou bez vlastního bytu, s níž hodlá založit novou rodinu, což odvolací soud nevzal vůbec v úvahu, stejně jako nepřihlédl k důvodům rozvratu manželství účastníků. Za zcela neodůvodněný pak označuje závěr, podle nějž by nebyl schopen ze svého důchodu hradit náklady na bydlení v bytě. Proto požaduje, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen.

Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) řádně zastoupeným advokátem, splňuje formální i obsahové znaky předepsané ustanovením § 241 odst. 1, věty první, o. s. ř. a opírá se o způsobilý dovolací důvod podle § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř.

Dovolání je v dané věci také přípustné (§ 236 odst. 1 o. s. ř.), neboť bylo podáno proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé (§ 238 odst. 1 o. s. ř.). Přípustnost dovolání se však omezuje pouze na ty výroky dovoláním napadeného rozsudku, jimiž byla nájemkyní bytu a členkou družstva určena žalobkyně a žalovanému bylo uloženo vyklidit byt po zajištění náhradního bytu. Závěr o přípustnosti dovolání totiž nelze vyvodit jen z toho, zda odvolací soud formálně rozhodl podle ustanovení § 220 o. s. ř. (jak je tomu v posuzované věci), nebo zda postupoval podle ustanovení § 219 o. s. ř. Rozhodující je obsahový vztah rozhodnutí soudů obou stupňů v tom, jak rozdílně posoudily práva a povinnosti v právních vztazích účastníků řízení. O samotném zrušení práva společného nájmu bytu přitom rozhodly soudy obou stupňů stejně. V popsáném rozsahu není dovolání přípustné ani podle ustanovení § 238 odst. 2 o. s. ř. (odvolací soud přípustnost dovolání ve výroku rozsudku nevyslovil a rozsudek ze dne 11. května 1994 je prvním rozsudkem soudu prvního stupně ve věci) ani podle ustanovení § 237 o. s. ř.; vady, vyjmenované v § 237 o. s. ř., které dovolací soud posuzuje z úřední povinnosti (§ 242 odst. 1 o. s. ř.), totiž nebyly v dovolání namítány (byť dovolatel napadá rozsudek odvolacího soudu jako celek, jeho výhrady se z pochopitelných důvodů výroku o zrušení práva společného nájmu netýkají) a z obsahu spisu nevyplývají. Dovolání směřující proti výroku rozsudku odvolacího soudu o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu proto Nejvyšší soud ve shodě s ustanoveními § 243b odst. 1 a § 218 odst. 1 písm. c) o. s. ř. odmítl a ve zbytku je zamítl.

Z odůvodnění:

Vymezení přípustnosti dovolání je určující pro rozsah dovolacího přezkumu. Jestliže totiž napadené rozhodnutí v rozsahu, v němž je proti němu dovolání přípustné, netrpí jinými vadami řízení, které

měly za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, je dovolací soud oprávněn je přezkoumat jen v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden, přičemž je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 o. s. ř.).

Přípustnost dovolání vymezuje občanský soudní řád v ustanoveních § 237 až § 239, důvodnost dovolání je oproti tomu poměřována ustanovením § 241 o. s. ř., v němž jsou vypočteny způsobilé dovolací důvody, a ustanovením § 242 o. s. ř., jež upravuje rozsah, v němž má být napadené rozhodnutí zkoumáno, jakož i vázanost dovolacími důvody a výjimky z ní (odstavec 2 písm. a/ až d/ citovaného ustanovení). Jen tehdy, je-li dovolání přípustné, je možné zkoumat jeho důvodnost (zabývat se jím věcně). Dovolací soud tedy není oprávněn přezkoumat věcnou správnost výroku rozsudku odvolacího soudu (zde výroku o zrušení práva společného nájmu) proti němuž není dovolání přípustné, i když z pohledu ustanovení § 242 odst. 2 písm. d) o. s. ř. jde o spor, v němž určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu. Nedělitelná povaha daného právního vztahu se projeví právě a jen v tom, že shledá-li soud dovolání důvodným ve vztahu k výrokům rozsudku odvolacího soudu proti nimž je dovolání přípustné, zruší s poukazem na ustanovení § 242 odst. 2 písm. d) o. s. ř. současně i výrok, jehož věcný přezkum nebyl přípustný. V tomto směru se pohled Nejvyššího soudu liší od úvah, předestřených v důvodech rozsudku bývalého Nejvyššího soudu ČR z 21. 8. 1992, sp. zn. [2 Cdo 10/92](#), uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 29/1993, jakož i od závěrů, vtělených do právní věty rozsudku Vrchního soudu v Praze z 31. 3. 1994, sp. zn. [2 Cdo 107/93](#), uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66/1995 (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 26. 6. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1493/96, publikovaný v časopise Soudní judikatura č. 11, ročník 1997, pod pořadovým číslem 87).

Předmětem dovolacího přezkumu je tudíž (v hranicích právních otázek určených dovoláním) otázka správnosti právních závěrů, podle nichž odvolací soud určil nájemkyni bytu a členkou družstva do budoucna žalobkyni.

Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Dovolatel uvedl dovolání větou, podle níž namítá “nesprávnost rozhodnutí s tím, že krajský soud vyvodil z jinak téměř úplně správně zjištěných skutečností nesprávné skutkové a právní závěry”. Posléze namítá, že žalobkyni z bytu “nevyštvál”, že ji fyzicky nenapadal, že diskotéky neprovozoval, že syn J. žije s žalobkyní proto, že tuto situaci sama vyvolala, že žalobkyně syna proti němu v současné době záměrně ovlivňuje, že tato bytovou potřebu syna J. nezajišťuje a on že synům bydlení v bytě neznemožňuje; naopak, činí vše pro normalizaci vzájemných vztahů a pro své zdravotní důvody by uvítal, kdyby v bytě nežil sám. Vyjadřuje se také k okolnostem, za nichž došlo v roce 1981 ke směně bytu. Všechny tyto argumenty se týkají skutkových okolností případu (skutkového stavu věci) a jsou proto v dovolacím řízení uplatnitelné nikoli v rovině správnosti či nesprávnosti právního posouzení věci, nýbrž prostřednictvím dovolacího důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst. 2 písm. c) o. s. ř., jímž lze odvolacímu soudu vytýkat, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Tento dovolací důvod se nepojí s každou námitkou účastníka ke zjištěnému skutkovému stavu; pro dovolací řízení významné jsou jen ty námitky, jejichž obsahem je tvrzení, že skutkové zjištění, ze kterého napadené rozhodnutí vychází, nemá v provedeném dokazování v podstatné části oporu.

Námitka, že se nestala okolnost, již měl soud dokazováním za zjištěnu (srov. obsah skutkových námitek dovolatele), není sama o sobě v dovolacím řízení rozhodná, neboť je nedostatečná z hlediska skutkové podstaty vymezující dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 2 písm. c) o. s. ř., jestliže dovolatel současně nezpochybní logiku úsudku soudu o tom, co bylo dokazováním zjištěno, eventuálně netvrdí-li, že soud z logicky bezchybných dílčích úsudků (zjištění) učinil nesprávné

(logicky vadné) skutkové závěry. Prvou z těchto podmínek splní dovolatel tím, že namítá, že soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplývaly ani jinak nevyšly za řízení najevo, nebo že soud naopak pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo. Druhá z uvedených podmínek je splněna výhradou, že v hodnocení důkazů, popřípadě poznatků, které vyplývaly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, je – z hlediska jejich závažnosti, zákonnosti, pravdivosti či věrohodnosti – logický rozpor, nebo že výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem vyplývajícím z ustanovení § 133 až § 135 o. s. ř.

Dovolatel po výzvě k upřesnění (doplnění) dovolacího důvodu (srov. podání na č. l. 86 a doručenkou na č. l. 86 p. v.) podáním ze dne 17. září 1995 (č. l. 88) soudu sdělil, že uplatňuje dovolací důvod podle § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř. (dovolání z č. l. 80 – 82 výslovnou konkretizací dovolacího důvodu neobsahovalo), když rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání uplatněná skutková tvrzení (jimiž žalovaný popsal skutkové okolnosti případu jinak, než jak byly zjištěny soudem), nejsou způsobila založit bez dalšího doplnění (jak bylo rozvedeno výše) existenci dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 2 písm. c) o. s. ř.; přitom žalovaný k jejich doplnění přes výzvu soudu nepřistoupil a správnost napadeného rozsudku lze nadále poměřovat toliko z hlediska dovolacího důvodu podle § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř. (tento důvod je ostatně jediným, který dovolatel v dovolání zmiňuje výslovně). Znamená to, že dovolací soud je skutkovými závěry odvolacího soudu vázán.

Námítka neodůvodněnosti “závěru”, podle něž by žalovaný nebyl schopen z důchodu hradit náklady na bydlení v bytě, pak nemá oporu v obsahu napadeného rozhodnutí. Dovolatel zjevně zaměnil reprodukční část rozhodnutí (v níž jsou uváděny odvolací argumenty žalobkyně, včetně dotčeného tvrzení) se skutkovými a právními závěry odvolacího soudu, které takový úsudek vůbec neobsahuje.

Zbývá určit, zda a v jakém směru umožňují ostatní dovolací argumenty přezkoumat správnost právního posouzení věci.

Z ustanovení § 705 odst. 2, věty druhé, o. z. vyplývá, že v těch případech, kdy právo společného nájmu družstevního bytu nezankulo rozvodem, rozhodne soud, nedohodnou-li se rozvedení manželé, na návrh jednoho z nich o zrušení toho práva, jakož i o tom, kdo z nich bude jako člen družstva dále nájemcem bytu; tím zanikne i společné členství rozvedených manželů v družstvu. Podle odstavce 3 tohoto ustanovení při rozhodování o dalším nájmu bytu vezme soud zřetel zejména na zájmy nezletilých dětí a stanovisko pronajímatele.

Ustanovení § 705 odst. 3 o. z. patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Jestliže soud při rozhodování o dalším nájmu bytu podle ustanovení § 705 odst. 3 o. z. z předem neomezeného okruhu okolností vymezí v konkrétní věci ta hlediska, jež považuje za podstatná, vyloží, kterým hlediskům dal přednost a proč, pak námitka, že soud do svých úvah některá z hledisek pro věc významných nezahrnul, případně, že nesprávně zhodnotil význam hledisek ve věci zkoumaných, je již kritikou nesprávného právního posouzení věci, nikoli kritikou skutkových závěrů.

Zákonom výslovně určená hlediska nejsou v dané věci využitelná pro odpověď na otázku, který z bývalých manželů bude jako člen družstva dále nájemcem bytu; pronajímatel totiž ponechal rozhodnutí o dalším nájmu na úvaze soudu a žádný z účastníků nevychová nezletilé děti. Vedle těchto hledisek soudy – ve shodě s ustáleným výkladem podávaným soudní praxí – podle okolností konkrétního případu přihlížejí jako k dalším právně významným hlediskům zejména k sociálním a majetkovým poměrům účastníků (s přihlédnutím k možnosti nového uspořádání bytových poměrů),

ke zdravotnímu stavu rozvedených manželů, k tomu, jak se který z manželů zasloužil o získání bytu, ke společenskému významu a náročnosti jejich práce, k účelnému využití bytu, jakož i k tomu, zda u osob, které zůstanou v bytě bydlet, jsou předpoklady ke klidnému a spořádanému soužití.

Z pohledu výše uvedeného lze uzavřít, že odvolací soud založil své právní závěry na posouzení hlediska 1) účelného využití bytu, 2) zásluh o získání bytu 3) zdravotního stavu rozvedených manželů a 4) sociálních a majetkových poměrů účastníků.

Ve prospěch žalobkyně odvolací soud zohlednil, že zajišťuje bytovou potřebu syna J. (ad 1), že byla členkou družstva ještě před sňatkem a že členský podíl v družstvu splatili její rodiče (ad 2). U žalovaného pak přihlédl k tomu, že je vážně nemocen (ad 3) a že žalobkyně v bytě nebydlí – žije s jiným mužem (ad 4). U obou účastníků soud rovněž uzavřel, že nemají jinou možnost bydlení (ad 4).

Žalovaný proti závěrům jimiž odvolací soud označil jako převažující (v poměru žalobkyně – žalovaný) a pro výsledek sporu rozhodná hlediska svědčící ve prospěch žalobkyně, namítá (a pouze potud lze dovolacím argumentům přiznat povahu těch, jimiž lze prověřit správnost právního posouzení věci), že zásluhu žalobkyně o získání bytu oslabuje již to, že současný byt není původním bytem účastníků, nýbrž bytem jiným (větším), získaným výměnou za trvání manželství. Nelze proto prohlásit, že se o nabytí tohoto bytu zasloužila výhradně žalobkyně. Tvrdí rovněž (ve shodě s argumentací již užil soud prvního stupně), že při časovém odstupu a dlouhotrvajícím bezpodílovém spoluvlastnictví účastníků není zásadně rozhodující, kdo se o byt více zasloužil, nýbrž je nutno vycházet ze skutkové situace v době rozhodování, tedy ze současného využití a využívání bytu.

V takto určeném rámci řešil dovolání soud především otázku, zda kritérium zásluhovosti o získání bytu je ve věci uplatnitelné, neváží-li se ony zásluhy přímo k bytu, o který se vede spor, nýbrž k bytu, za nějž byl posléze sporný byt získán (směněn). Výměna bytů se neobejde bez vlastních objektů směny – bytů. Nelze tudíž upřít logiku závěru, že žalobkyně, která se jako členka družstva zasloužila o získání bytu, jenž byl předmětem směny, se (i při udávaném doplatku členského podílu při výměně ze společných prostředků účastníků) zasloužila o směnou získaný byt vyšší měrou než žalovaný. Odvolací soud proto nepochybil, jestliže uvedenou okolnost skutkové podstatě příslušné právní normy (§ 705 odst. 3 o. z.) podřadil.

V daných souvislostech bylo dále nutno zabývat se tím, jestli odvolací soud správně zhodnotil význam zkoumaných hledisek.

Ve vymezeném právním rámci přísluší soudům obecně (a tedy i odvolacímu soudu v této věci) jistá míra volného uvážení, jež plyne přímo z textu zákona, a to z požadavku o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu rozhodnout a jediného nájemce do budoucna určit, i když postavení rozvedených účastníků je – z pohledu právně významných kritérií – zcela rovnocenné. Byť v posuzované věci nelze zásluhám žalobkyně o získání bytu přiznat – s přihlédnutím k době, která uplynula od výměny bytů do rozvodu manželství – povahu hlediska zásadního, o právně významnou skutečnost jde. Dovolatel proti tomuto hledisku klade okolnost, že byt ke dni rozhodnutí soudu užívá, a zásadní význam přisuzuje jí (odvolací soud ve prospěch žalovaného sice vzal v úvahu, že žalobkyně v bytě nebydlí, avšak za rozhodující – v poměru k ostatním kritériím – tuto okolnost nepokládal).

Nájem družstevního bytu se odvíjí od členství nájemce v družstvu, které je vlastníkem bytu. Úprava nájemních vztahů v občanském zákoníku tuto skutečnost zvýrazňuje jednak tím, že užívá pojmu “bytové” družstvo (srov. ustanovení § 685 odst. 2, § 714 o. z.), a dále tím, že trvání nájemního vztahu tu podmiňuje trváním členství nájemce v družstvu (srov. opět § 714 o. z.); ani převod práva nájmu na jinou osobu není možný bez převodu členských práv a povinností (srov. např. § 715 o. z. ve spojení s ustanoveními § 229 a § 230 obchodního zákoníku). Nejvíce se ovšem toto spojení projevuje v úpravě přechodu práva nájmu družstevního bytu; pro přechod tu je rozhodné – na rozdíl od obecné úpravy

přechodu nájmu bytu, která upřednostňuje hledisko faktického soužití (bydlení) nájemce s rodinnými příslušníky eventuálně s osobami, jež pečovaly o jeho společnou domácnost nebo na něj byly odkázány výživou (srov. § 706 odst. 1 o. z.) – kdo zdědí členská práva a povinnosti zůstavitele (srov. § 232 obchodního zákoníku, § 706 odst. 2 a § 707 odst. 2 o. z.). Uvedené se konečně promítá i ve vlastní úpravě zániku práva společného nájmu družstevního bytu manžely, a to potud, že určí-li soud, který z rozvedených manželů bude jako člen družstva dále nájemcem bytu, zanikne tím i společné členství rozvedených manželů v družstvu (srov. § 705 odst. 2 o. z. in fine). Odtud je odvoditelný závěr, že okolnost, který z rozvedených manželů – společných nájemců družstevního bytu a členů družstva byt ke dni rozhodnutí soudu užívá, je sice jedním z hledisek, ke kterým soud přihlíží při rozhodování o dalším nájmu bytu (§ 705 odst. 3 o. z.), avšak zásadní význam po stránce právní nemá; naopak, samo o sobě (bez přihlídnutí k tomu, jak ten který z manželů plní či neplní povinnosti společného nájemce, eventuálně k tomu, mohou-li být bytové potřeby některého z bývalých manželů uspokojeny jinak), lze toto hledisko mít (u družstevních bytů) za jedno z méně významných. Odvolací soud proto postupoval správně, jestliže otázce současného užívání bytu žalovaným zásadní (rozhodující) význam nepřikládal.

Nelze přisvědčit ani námitce, že soud vůbec nepřihlédl k příčinám rozvratu manželství; zjištění soudu prvního stupně, že žalobkyně z bytu odešla v době, kdy již udržovala známost s jiným mužem, odvolací soud svými úvahami nikterak nezpochybnil. Jestliže však na základě dalších v řízení provedených důkazů dospěl ke skutkovému (dovolacím důvodem podle § 241 odst. 2 písm. d/ o. s. ř. nezpochybnitelnému) závěru, že jedním z hlavních důvodů opuštění společné domácnosti žalobkyní byly vážné konflikty účastníků v souvislosti s rozvodem manželství, je logické, že mimomanželskému vztahu žalované při úvaze o příčinách toho, proč byt užívá (jen) žalovaný, právní význam nepřiznal.

Ačkoliv odvolací soud zásluhám žalobkyně o získání bytu přisoudil větší význam, než jaký v daných souvislostech mají, vyhodnotil – jak bylo uvedeno výše – hledisko zásluhovosti ve prospěch žalobkyně právem. Přitom nešlo o hledisko jediné. Ve spojení s dalšími kritérii zohledněnými ve prospěch žalobkyně je závěr odvolacího soudu – jenž jinak správně zhodnotil právní význam hledisek ostatních (včetně těch, jež svědčila žalovanému) – ve svém výsledku správný.

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu (§ 241 odst. 2 písm. d/ o. s. ř.) správnost odvolacího rozhodnutí zpochybnit nepodařilo, dovolací soud dovolání v části otevřené dovolacímu přezkumu zamítl (§ 243b odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.).